

MISCELLANEA

Epipogium aphyllum al Montseny

L'orquídia fantasma (*Epipogium aphyllum* Sw.) figura tant a les dues *Listas Rojas* (2000 i 2008) de la flora vascular espanyola (VV. AA. 2001, MORENO 2008) com a l'*Atlas y Libro Rojo de la Flora Vascular Amenazada de España* (BAÑARES *et al.* 2004), sempre dins de la categoria CR (en perill crític). Fins ara només se'n coneixien quatre localitats (amb un total estimat d'unes 40 plantes), tres als Pirineus central (Navarra, Osca i Lleida) i una quarta, l'única extra-pirinenca, al Sistema Ibèric (Sierra Cebollera, la Rioja) (BENITO AYUSO *et al.* 2004). La seva presència en avetoses del Pirineu lleidatà (Pallars Sobirà: MENOS 1998; PONTACQ & NUET 1999; plec MA 702.774 en l'apartat d'*Epipogium* al volum XXI de *Flora iberica* [AEDO & BENITO AYUSO 2005]) fa que *Epipogium aphyllum* també hagi estat inclosa, dintre de l'apartat d'espècies en perill d'extinció, al recent *Catàleg de flora amenaçada de Catalunya* (DOGC núm. 5204, 28/08/2008).

Hem trobat (junt amb J. Benito Ayuso i els companys de l'Associació Orquidològica de Catalunya J. Canals i A. Molina) una petita població d'aquesta orquídia en un bosc de faigs (*Fagus sylvatica*) amb *Ilex aquifolium* dintre dels límits del Parc Natural del Montseny: BARCELONA (Vallès Oriental) TM Fogars de Montclús – 31TDG44, ctra. de Santa Fe del Montseny, 1086 m, 11-VII-2009 (Fig. 1), que representa la segona

Figura 1. *Epipogium aphyllum*, Fogars de Montclús, carretera de Santa Fe del Montseny, 11-VII-2009.

citació ibèrica extra-pirinenca i la primera població de Catalunya localitzada en una fageda. En total (en la data inicial i en una revisió posterior el 14-VII-2009) hi hem vist 7 inflorescències, que segurament corresponen a 5 plantes ja que hi havia dues parelles d'eixos florífers en què aquests es trobaven separats per tan sols 2-3 cm de distància l'un de l'altre. Les inflorescències tenien 2 flors, tret d'una amb 3 i una altra amb 1 única flor.

Les plantes es troben al mig de la fullaraca dels faigs al llarg d'una quarantena de metres a la cuneta a un cantó i a l'altre de la carretera, i al costat d'un camí forestal paral·lel a ella. La distribució dels individus en aquesta població sembla ajustar-se a la dispersió pendent avall dels bulbil·les (segons ROBIN 1999, i ROY *et al.* 2009), que haurien restat detinguts per la mateixa carretera i la pista i, en un cas, per la base d'un dels faigs. Sembla ser que la floració d'aquesta espècie respon a una pluviositat elevada a la primavera i a un estiu calorós i humit. En aquest cas, al Montseny, també pot estar relacionat aquest any amb la presència tardana de neu a la zona.

Malgrat que la major part dels individus d'aquesta rara orquídia es troben al costat de la carretera, la seva supervivència no sembla especialment amenaçada pel pas de persones. Només seria preocupant un eixamplament (que sembla poc probable) de la via, o un arranjamnt de les vores; de fet, una de les plantes creix al bell mig de la grava de l'últim enquitranament de la carretera.

Bibliografia

- AEDO, C. & J. BENITO AYUSO 2005 – *Epipogium* J.G. Gmel. ex Borkh. In AEDO, C. & A. HERRERO (eds.), *Flora iberica* Vol. XXI: 61-63. Real Jardín Botánico, CSIC. Madrid.
- BAÑARES, Á., G. BLANCA, J. GÜEMES, J.C. MORENO & S. ORTIZ, eds. 2004 - *Atlas y Libro Rojo de la Flora Vasculare Amenazada de España. Taxones prioritarios*. 2a ed. Dirección General para la Biodiversidad, Publicaciones del O.A.P.N. 1069 pp. Madrid.
- BENITO AYUSO, J., ARIZALETA, J.A. & MEDRANO MORENO, L.M. 2004 - *Epipogium aphyllum* Sw. In BAÑARES, Á., G. BLANCA, J. GÜEMES, J.C. MORENO & S. ORTIZ, eds. 2004 - *Atlas y Libro Rojo de la Flora Vasculare Amenazada de España. Taxones prioritarios*. 2a ed.: 242-243. Dirección General para la Biodiversidad, Publicaciones del O.A.P.N. Madrid.
- DOGC, DIARI OFICIAL DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA núm. 5204, 28/08/2008 (Departament de Medi Ambient i Habitatge - Decret 172/2008, de 26 d'agost de 2008, de creació del Catàleg de flora amenaçada de Catalunya: 65881-65895.)
- MENOS, J.-L. 1998 - *Epipogium aphyllum* Swartz dans les Pyrénées espagnoles. *Orchidophile* 134: 244-245.
- MORENO, J.C., coord. 2008 - *Lista Roja 2008 de la flora vasculare española*. Dirección General de Medio Natural y Política Forestal (Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino, y Sociedad Española de Biología de la Conservación de Plantas). 86 pp. Madrid.
- PONTAQ, J. & J. NUET 1999 - *Epipogium aphyllum*, al Pallars Sobirà. *Muntanya* 822: 74.
- ROBIN, M. 1999 - Evolution d'une population d'*Epipogium aphyllum*: un énigme dévoilée? *Cah. Soc. Fr. Orch.* 6: 254-260.

-
- ROY, M., T. YAGAME, M. YAMATO, K. IWASE, C. HEINZ, A. FACCIO, P. BONFANTE & M.-A. SELOSSE 2009 - Ectomycorrhizal *Inocybe* species associate with the mycoheterotrophic orchid *Epipogium aphyllum* but not its asexual propagules. *Ann. Bot.* 104: 595-610.
- V.V. A.A. 2001 - Lista Roja de la Flora Vasculare Española 2000. *Conservación Vegetal* 6: 1-39.

Jordi VILA

